

Елин Пелин

Биографични бележки

Елин Пелин е псевдоним на Димитър Иванов Стоянов (8.07.1877, с. Байлово, Софийско - 3.12.1949, София).

Не завършва гимназия; страстно се увлича в четене, основно опознава българската и руската литература. Учител е в Байлово (1895 - 96). От есента на 1899 се установява в София. Библиотекар е в Университетската библиотека (1903 - 07), командирован в Нанси, Франция (1906 - 07), пазител в хранилището на Народната библиотека в София (1910 - 16), уредник в къщата-музей "Иван Вазов" (1924 - 44). Сътрудник на многобройни списания. Редактира и списва почти сам сп. "Селска разговорка" (1902 - 03). Участва в редактирането на в. "Българан" (1904 - 09), в. "Развигор" (1921 - 27, 1937), редактира детските списания "Веселушка" (1908 - 10), "Чавче" (1913 - 14), "Светулка" (1904 - 44, 1945 - 47), в. "Пътека" (1933 - 36); член на редколегията на в. "Септемврийче" (от 1945). Председател на Съюза на българските писатели през 1940.

Елин Пелин започва да пише още като ученик на село. През 1885 обнародва първите си творби: в сп. "Войнишка сбирка" разказа "Мило е отечеството", в ученическото списание "Извор" разказа "На майчин гроб", стихотворенията "Зима" и "Привет". Под стихотворението "Тихи тъги" (ноем. 1897), отпечатано в сп. "Български преглед", за пръв път се подписва с псевдонима Елин Пелин. В младежките си години се увлича повече от поезията. В зрялото си творчество се насочва към разказа и повестта, като продължава да пише детски и хумористични стихотворения.

Елин Пелин е един от най-големите художници на българското село, майстор на късия разказ в българската литература, създател на галерия ярки, незабравими образи. Опознал в детайли селския бит и душевност, зад идиличното и битовото открива определени социални тенденции и написва първите си зрели разкази: "Напаст божия", "Ветрената мелница", "На оня свят", "Гост", "Андрешко", "Пролетна измама". Автори е на редица разкази, наситени с жизнерадостен и весел смях, в които се оглежда дяволитият български селянин, готов да се шегува и в най-тежките моменти от своя нерадостен живот - белег на несломната жизненост на българския национален характер. В непретенциозните си, но много популярни хуморески в стихове и проза от сборника **"Пижо и Пендо"** (1917) майсторът на иронията и на скептичния шопски присмех пародира увлеченията по селската идилия и поетизираната патриархалност, като им противопоставя суровата и примитивна правда на истинския живот. С особена симпатия Елин Пелин пише за тежката участ на селския учител - "Душата на учителя", "Кал", "Самичка", "В интерес на просветата". Една от основните теми е и черквата и представителите ѝ. Елин Пелин осмива и изобличава с ярък реализъм чревоугодничеството, пианството, алчността, лицемерието - пороци, в които са затънали калугери и попове ("Напаст божия", "Братя", "Изкушение"). Елин Пелин е художник с широк интерес към света; наред с нерадостните страни на живота той описва и красотата в противоречивата пестрота на действителността, поезията в селския живот. С особена пластичност се отличават лиричните му пейзажи, в които хубостта на природата е свързана с труда и чувствата на хората.

В повестта **"Герациите"** (1911) - едно от най-значителните произведения в българската литература - Елин Пелин описва с голяма художествена сила разложението на патриархалната селска задруга и на патриархалния морал под напора на новите капиталистически отношения. Писателят съчувства на стария Герак, който, стъписан пред индивидуализма и егоизма, недоумява защо любовта бяга от хорските сърца и защо хората не са вече братя помежду си. Патриархалната етичност и човешчина са заместени от вълчи нрави, морално падение и безогледна алчност. Старите форми на живот в село умират, създават се нови социални групи, нови социални образи. С голямо проникновение авторът проследява отраженията на социалните явления в душите на хората. Във втората си повест **"Земя"** (1922) Елин Пелин е обрисувал разрушителната стихия на частнособственическата страст, която опустошава човека, осакатява го нравствено.

По време на Първата световна война 1914 - 18 г. Елин Пелин пише патриотарски произведения, събрани в сборника "Китка за юнака" (1917). През 1928 издава сборника "Черни рози" - стихотворения в проза, импресии с изповедни размисли и настроения. В книгата "Аз, ти, той" (1936) - злободневни фейлетони, хумористични очерци и скици - изобличава общественopolитическата и нравствената поквара на съвременността. В "Под манастирската лоза" (1936) - цикъл философски разкази и притчи - формулира в художествена форма своето жизнено и естетическо верую. На аскетизма и догматизма той противопоставя жизнерадостната философия на битието, богатата и сложна хармония на човешката индивидуалност.

През 20-те и 30-те г. Елин Пелин пише предимно за деца - лирични стихотворения, поеми и басни, хумористични разкази и сценки, преразказва и сам пише приказки, съставя хрестоматии и читанки. Произведенията му за деца са изпълнени с ведър хумор и жизнелюбие. Автор е на един от най-хубавите български юношески романи 2 части - "Ян Бибиян" (1933) и "Ян Бибиян на Луната" (1934), на книгите "Златни люлки" (1909), "Кумчо-Вълчо и Кума-Лиса" (1918), "Гори Тилилейски" (1919), "Сладкодумна баба" (1919), "Правдата и кривдата" (1920), "Песнички" (1927), "Поточета бистри" (1931), "Приказки и басни" (1949) и др.

Творчеството на Елин Пелин е изключително изследване на духовната същност на човека, на неговият интимен свят и на съприкосновенията му с природната и социалната среда. То е един от върховете на българското повествователно изкуство. Произведенията на Елин Пелин са широко известни и в чужбина, преведени са на повече от 40 езика. Други псевдоними, които е използвал са: Чичо Благолаж, Камен Шипков, Елчо, Пан, Пелинаш, Поручик, Мито, Чер Чемер, Иван Коприван, Горна Горчица, Катерина и др.

(Източник: "Енциклопедия България", т.2, БАН, С.1981)

Обратно към: [Елин Пелин][СЛОВОТО]

